

מנחות דף כ"ז

משנה

חיסר כל שהוא מהקומץ או מהעשרון או מהיין או מהשמן, פסול, כיון שמיעוטו מעכב את רובו. הסולת והשמן וכן הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה.

גמרא

הגמרא מבררת, מהו הטעם בכל אחד במנחת נדבה וחוטא נאמר פעמיים "מִלֹּא קִמְצוּ", אחד למצוה ואחד לעכב מהדברים שמנתה המשנה שנפסלים בחסרון כלשהוא. הטעם בקומץ שנחסר, שנאמר במנחת נדבה ובמנחת חוטא פעמיים: "מִלֹּא קִמְצוּ", אחד למצוה ואחד לעכב. בעשרון נאמר: "מִסְלֵתָהּ" עם מפיק באות ה"א, ללמד שאם חסרה כל שהוא פסולה. ביין נאמר: "ככה" ללמד שמיעוטו מעכב את רובו. השמן מעכב בנחסר כלשהוא, שבמנחת נסכים נאמר: "ככה", ובמנחת נדבה נאמר: "וּמִשְׁמְנָה"³¹⁹ במפיק ה"א.

ומשיכה הגמרא לבאר, הטעם שהשמן והסולת מעכבים זה את זה, שפעמיים הוזכרו הסולת והשמן יחד, שנאמר: "מִסְלֵתָהּ וּמִשְׁמְנָה", ונאמר: "מִגֶּרֶשָׁה וּמִשְׁמְנָה" מכאן שנשנו לעכב. והטעם שהקומץ והלבונה מעכבים זה את זה, שנאמר: "עַל כָּל לִבְנֵתָהּ", ונאמר: "וְאֵת כָּל הַלְבָנָה" שנה הכתוב לעכב.

משנה

דברים נכתבו יחד ומעכבים זה את זה מונה המשנה דברים שמנתה אותם התורה יחד, ומעכבים זה את זה: א. שני שעירי יום הכפורים, ב. שני כבשי עצרת, ג. שתי חלות עצרת, ד. שני סדרים של לחם הפנים, ה. שני בזיכין, ו. הסדרין והבזיכין, ז. שני סוגי המנחה שבנזיר חלות ורקיקין, ח. שלשה דברים שמכניסים לשריפת פרה אדומה: עץ ארז, אזוב ושני תולעת, ט. ארבעה מיני המנחות שבתודה:

³¹⁹ עץ ארז ואזוב ושני תולעת [וצפורין] אבל מים חיים לא חשיב לפי שהיה מערב בהם הדם כדכתיב (ויקרא יד) וטבל אותם בדם תימה דלא חשיב הוואות דמצורע דמעכבות זו את זו וי"ל דתנא ושייר. תוס'.

חמץ, חלות, ריקקין ורבוכה, י. ארבעה מינים שבלולב, יא. ארבע שבמצורע: עץ ארז, ואזוב, ושני תולעת וצפורין, יב. שבעה הזאות שנמנו בפרה, יג. שבעה הזאות שעל בין הבדים ביום הכיפורים.

גמרא

הגמרא מבררת, מהו הטעם בכל אחד המקור לדין שמנתה המשנה מהדברים שמנתה המשנה שמעכבים זה את זה. שני שעירי יום הכפורים, שנאמר בעבודת יום הכיפורים "חוקה" שמשמעותה לעכב. שני כבשי עצרת, שנאמר בהם: "קדש יהיו לה' לכהן", לעכב. שתי חלות שנאמר בהם: "סלת תהינה", לעכב. שני סדרין, שני בזיכין, הסדרין והבזיכין מעכבים זה את זה, שבכולם נאמר: "חוקה". שני מיני מנחה שבנזיר, שנאמר: "כן יעשה על תורת נזרו" לעכב. שלשה מינים הנשרפים בפרה, שנאמר בהם "חוקה". ארבעה מיני מנחה שבתודה, שהוקשה לנזיר, שנאמר: "על זבח תודת שלמיו", ואמר מר, שמהמילה "שלמיו" מרבים שלמי נזיר. וארבעה דברים שבמצורע, שנאמר: "וזאת תהיה תורת המצורע". ארבע מינים שבלולב מעכבים זה את זה, שנאמר: "ולקחתם" שתהיה לקיחה תמה ארבעתם יחד.

כשיש לו ארבעת המינים האם מעכבים

אמר רב חנן בר רבא, מה ששנינו שארבעת המינים מעכבים, זה רק כשאין לו את ארבעתם ולא יוכל ליטול אחד מהם³²⁰. אבל אם יש לו, אין מעכבים³²¹. שואלת הגמרא ממה ששנינו, ארבעה מינין שבלולב: שנים מהן, אתרוג ולולב הגדל בתמר, עושים פירות, ושנים מהם אין עושין פירות. העושין פירות ושאין עושין פירות יהיו זקוקין זה לזה, ואין אדם יוצא

320 י"מ דביום ב' די באחד מד' המינים ומברך על נטילת לולב כמו אתרוג דשרי חסר ולא בעינן תמות אלא ביום ראשון ולדבריהם ביום שני תיסגי שיטול האחד בשביל כולם והתוס' דוחה פ' זה, הדין שלקחתה תמה דבעי לקיחת ד' מינים אכולהו יומי ולקחת כל אחד ואחד. אבל תמות של עצמן וכן לכם למעוטי שאול וגזול לא בעי אלא ביום ראשון. תוס'.

321 רש"י מפ' אפילו לא אגדן כאחד. ובהלכות גדולות בהלכות לולב פ': יש לו אין מעכבין: דלא תימא עד דמגבה לזו בהדי הדדי לא נפיק, אלא אי מגבה חד חד לחודיה שפיר דמי, דקי"ל 'לולב אין צריך אגודה' מ"ר. ור"ת הגיה בספרו 'לא שנא': דמעכבים, משום תמה, אלא משום שאין לו, אבל יש לו - 'תמה' הוא, אף על פי שלא חיברו באגודה, כדאמרינן לקמן: דלא דרשי רבנן קיחה קיחה; ולרבי יהודה דדריש ליה קיחה קיחה: דלא הויא תמה אלא א"כ אגדן; ולכולהו פירוש דגמרא - אפילו לפירוש הלכות גדולות - נראה דצריך לאגדן, כדמסיק עליה 'זה אלי ואנוהו'. מ"ר.

בהן ידי חובתו עד שיהיו כולן באגודה אחת. ודומה לזה בתענית ציבור, שכשישראל מתענים, אין נענים עד שיהיו כולם הצדיקים והרשעים באגודה אחת, שנאמר: "הַבֹּנֶה בְּשָׁמַיִם מַעְלוֹתָיו וַאֲגָדָתוֹ עַל אֶרֶץ יִסְדָּהּ". הרי שלא מועיל ליטול אחד מהמינים? עונה הגמרא, שהדבר תלוי במחלוקת תנאים. ששנינו בברייתא, לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר³²². רבי יהודה אומר, אגוד כשר שאינו אגוד פסול. ומבאר הגמרא, שרבי יהודה למד בגזירה שווה "קִיחָה" "קִיחָה" מאגודת אגוד שצריך שיהיו באגודה. וחכמים לא לומדים את הגזירה שווה.

מבררת הגמרא, כמי נשנית הברייתא לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגדו כשר. הרי לרבי יהודה גם בדיעבד אינו כשר, ולחכמים מה הכוונה 'מצווה לאוגדו'? עונה הגמרא, שהברייתא כחכמים ויש בזה מצווה משום "זה אלי ואנוהו" לקיים את המצוות בצורה נאה.

הדין ששבע הזאות בפרה בשלישי ובשביעי מעכבות זו את זו, שנאמר: "חוקה".

הגמרא מבררת, מהו המקור לכך שבכל המצוות שיש בהם שבע הזאות שעל בין הבדים ושעל מזבח הזהב ושעל הפרוכת, ההזאות מעכבות זו את זו. ואומרת שלגבי ההזאות שביום הכפורים, נאמר בהם "חוקה" לעכב.

ההזאות שבפר כהן משוח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים, כפי ששנינו בברייתא, נאמר בפר העלם דבר: "ועשה לפר כאשר עשה לפר" שצוותה התורה שיעשה בו כפי שנאמר בפר כהן משוח הכתוב למעלה ממנו. ולכאורה מה בא ללמד הלא כל מה שפירש לפר כהן משיח פירש לפר העלם דבר? אלא לכפול באזהרה שבהזאת הדם³²³, שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום³²⁴.

322 פ' בהלכות גדולות כהלכות לולב יש לו אין מעכבין דלא תימא עד דמגבה להו בהדי הדדי לא נפיק אלא אי מגבה חד חד לחודיה שפיר דמי דקי"ל לולב אין צריך אגודה מ"ר. ור"ת הגיה בספרו ל"ש פירוש דמעכב' משום תמה אלא שאין לו אבל יש לו תמה הוא אף על פי שלא חיברו באגודה כדאמרי' לקמן דלא דרשי רבנן קיחה קיחה ולר' יהודה דדריש ליה קיחה קיחה דלא הויא תמה אלא א"כ אגדו. תוס'.

323 עמוד ב'.

324 וממה שנאמר: 'כן יעשה': מרבים שכל עשיותיו יעכבו. וממה שנאמר בתחילת הכתוב: 'ועשה לפר' דורשים לרבות פר יום הכפורים. ובזבחים למדים שזה לעניין שפרכת שירים, שלא כתובים בפר יום הכפורים. ומהכתוב 'כאשר עשה לפר' מרבים פר כהן משיח, שאם חיסר אחת ממתנותיו פסל. ומהכתוב 'החטאת' מרבים שעירי עבודת כוכבים של ציבור. רש"י.

דלא לדמה בהזאות פרה ובהזאות
הפנימיות

תנו רבנן, שבע הזאות שבפרה שעשאן בין
שלא לשמן בין שלא כיוון כנגד פתחו של

היכל פסולות. וההזאות שבפנים כגון: יום הכפורים, ופר כהן משיח,
ופר העלם דבר, ושעירי עבודת כוכבים, והזאות בשער נקנור משמן של
מצורע, שעשאם שלא לשמן פסולות. ואם לא כיוון בהזאות בין מזרח
למערב כשרות. שואלת הגמרא, והרי שנינו בברייתא לגבי פרה, הזאות
שנעשו שלא לשמן פסולות, שלא מכוונות כשרות? אמר רב חסדא,
אין כאן סתירה, שיש בזה מחלוקת תנאים. ששנינו בברייתא, מחוסרי
כפרה שנכנסו לעזרה, בשוגג חייב חטאת, במזיד ענוש כרת³²⁵. ואין
צריך לומר שטבול יום, ושאר כל הטמאים שנכנסו שחייבים. וטהורים
שנכנסו לפני ממוקם המותר להם³²⁶ עד קודש הקדשים חייבים ארבעים
מלקות. ואם נכנס אל קודש הקדשים, במיתה. רבי יהודה אומר, כל
היכל כולו ו'מבית לפרכת' חייב ארבעים, וכשהלך עד לפני הארון,
במיתה.

ומבארת הגמרא, שנחלקו בביאור הכתוב: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר
אֶל אֶהֱרֹן אֶחֱיךָ וְאֶל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל פְּנֵי
הַפֶּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת" שיש בו גם לאו "וְאֶל יָבֹא" וגם
עונש מיתה "וְלֹא יָמוּת". חכמים סוברים שאיסור הלאו הוא להכנס "אֶל
הַקֹּדֶשׁ", והכוונה לעזרה ולהיכל עד קודש הקדשים. ועונש מיתה הוא
על הכניסה "מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל פְּנֵי הַפֶּפֶרֶת" בכל קודש הקדשים.
ורבי יהודה סבר שאיסור הלאו הוא להכנס "אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת"
כולל אחרי הפרוכת. ועונש מיתה הוא על הכניסה "אֶל פְּנֵי הַפֶּפֶרֶת"
ממול הארון.

ומבארת הגמרא, הטעם שחכמים לא
מבארים כרבי יהודה, שאם כן התורה לא
הייתה צריכה לכתוב "מִבֵּית לְפָרֶכֶת", וממילא נדע שאם חייב על

נכנס בדרך משובשת לקודש
הקדשים

325 שכל זמן שלא הביא כפרתו, לא יצא מידי טומאתו. שנאמר: "איש אשר יטמא ולא יתחטא", שלא היוז עליו
דמים. רש"י.

326 י"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל שהוא הגבול הרגיל של דריכת רגלי ישראל, מדרבנן, אך זקני ירושלים
מסבבים את המזבח בלוליביהם, ומרימים את השולחן וישראל רואים. וממקום יש אומרים אמה אי אפשר לראות
כמעט. ולכן אומר רה"ש מקוצי דפרושי קא מפרש: לפניו ממחיצתם להיכל. רש"י.

כניסה להיכל ודאי שיתחייב 'מבית לפרכת', אלא משמע לחייב במיתה. ורבי יהודה יאמר שאם לא היה כתוב "מִבֵּית לַפָּרֶכֶת", היינו אומרים שהכתוב "אֶל הַקֹּדֶשׁ" הכוונה מבית לפרכת, אבל היכל אין אפילו איסור לאו. וחכמים אומרים, שלא ייתכן לומר כן, כיון שהיכל כולו נקרא 'קודש', שנאמר: "והבדילה הפרכת לכם בין הקודש ובין קדש הקדשים". והטעם שרבי יהודה לא ביאר כחכמים, שאם כן התורה לא הייתה צריכה לכתוב "אֶל פְּנֵי הַפָּרֶכֶת", וממילא נדע, שאם חייב על כניסה אחרי הפרוכת ודאי שיתחייב 'אל פני הכפורת', אלא ש'אל פני הכפרת' במיתה, 'מבית לפרכת' באזהרה. וחכמים אומרים, שבאמת הכתוב מיותר לפטור את מי שנכנס בדרך משובשת לקודש הקדשים, כגון שחפר תחת החומה ונכנס מצד דרום או צפון, או שלא נכנס בפתח שבמזרח אלא באלכסון והלך לצדדים³²⁷. וכפי ששנה התנא דבי רבי אליעזר בן יעקב, נאמר: "אל פני הכפרת קדמה", כתוב זה בנה אב ללמד לכל מקום שכתוב 'פני' בתורה שהוא מזרח. ורבי יהודה לומד זאת ממה שלא נאמר 'פני' אלא נאמר 'אל', להשמיע שחייב שנכנס לכוון הארון. וחכמים סוברים ש'אל' לאו דוקא.

וממחלוקת זו נשמע, שלרבי יהודה הסובר ש'אל' דוקא, גם הכתוב בפרה אדומה "והזה אל נכח פני אהל מועד" הוא דוקא, ואם ההזאות לא היו מכוונות פסולות. ולחכמים ממה שכאן 'אל פני' הוא לאו דוקא, גם לגבי פרה אם הזה שלא במכוון כשר.

הקשה רב יוסף, האם לרבי יהודה נאמר שכשם ש'אל נכח' הוא דוקא גם בהזאות של יום הכיפורים על הפרוכת שנאמר בהם "על פני הכפרת" זה בדוקא, הרי במקדש שני שלא היו ארון וכפורת, האם לא היה מזה? אמר רבה בר עולא, לכך נאמר: "וכפר את מקדש הקודש" מקום המקודש לקודש, שהיה מזה על מקום הארון, אפילו שאין ארון.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף, לסתירה שהביאה בין הברייתות לגבי הזאת דם פרה. רבא אמר, שתי הברייתות כחכמים, אלא שמה ששינונו

327 וה'ר יעקב מאורליג"ש הקשה מס'פ התערוכות (פב): גבי דם שנכנס לפני דאמרי' יאמר אל הקדש ואל יאמר פנימית ומשני לא נצרכה אלא לדרך משופש. ושאלו הרי כתוב שם 'הבאה' אלמא ממעטין דרך משופש מדכתיב ביה הבאה ויש לחלק בין הבאת דם להבאת גוף אדם. תוס'.



שכשלא כוון כשר, זה כשהכהן עמד כשפניו למערב ואחוריו למזרח, גם אם ההזאות לא היו מכוונות כנגד הפתח כשרות. ומה ששנינו שההזאות פסולות, מדובר שהכהן עמד לצפון ולדרום וכיון שההזאות לא נעשו כמצוותן, הן פסולות.

